

ХЭНТИЙ АЙМАГ ДАХЬ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

23119 Хэнтий аймаг, Хэрлэн сум, Сариг баг
Утас: 70-56-21-12, Факс: 70-56-21-12

E-mail: khentii@audit.gov.mn

2024.07.31

№

719

танай _____ -ны № _____ -т

ХЭНТИЙ АЙМГИЙН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР НАМД

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд
заасан шаардлагад нийцсэн талаарх
дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5.4-т заасан Үндэсний аудитын газрын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Хөгжлийн хөтөлбөр намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигч нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо, судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь 2024 оны Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Төрийн аудит. Тулгуур зарчим, MNS 6817-6:2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817-8:2020 Төрийн аудит. Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол Улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050" Монгол

232420742

Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, УИХ-аас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, холбогдох байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа, мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Хөгжлийн хөтөлбөр намын Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Хөгжлийн хөтөлбөр намын мөрийн хөтөлбөр (9 хуудас)-ийг хавсаргав.

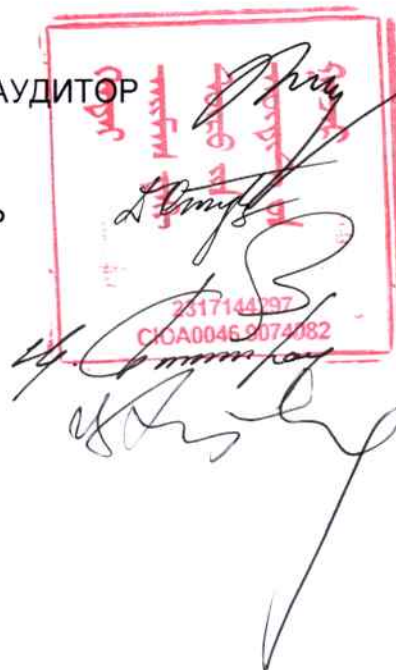
Хувийг: Аймгийн сонгуулийн хороонд.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

ХЯНАСАН:
АУДИТЫН МЕНЕЖЕР

БОЛОВСРУУЛСАН:
АХЛАХ АУДИТОР

АУДИТОР

Ж.ГАНБААТАР

Д.ОЮУНТУЯА

Ц.БИЛЭГСАЙХАН

Ц.ХАТАНБОЛД

ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР НАМ

**ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР
НАМ**

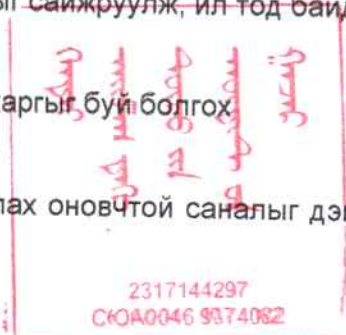
**“ХӨГЖИНГҮЙ МОНГОЛ
ХӨГЖЛИЙН ШИНЭ ГАРЦ”
ХӨТӨЛБӨР
/2024-2028/**

(Хөгжлийн хөтөлбөр намын 2024 онд аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн
Иргэдийн төлөөлөгчийн сонгуульд оролцох мөрийн хөтөлбөр)

Улаанбаатар хот
2024он

ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР НАМЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ТОВЧ АГУУЛГА

- ❖ Ард түмнээ дээдэлсэн "Хүн төвтэй", ардчилсан иргэний нийгмийг төлөвшүүлж, хариуцлага, ёс суртахуунтай шударга төрийн залгамж чанарыг үргэлжлүүлэнэ.
- ❖ Эдийн засгийн тогтвортой нөхцлийг хангаж, дотоодын нөөц баялагт түшиглэсэн үйлдвэржсэн орон болоход орон нутгийн баялаг нөөц бололцоо ард иргэдийн санал санаачлагад тулгуурлах.
- ❖ Орон нутагт санхүүгийн сахилга батыг сайжруулж, ил тод байдлыг хангана.
- ❖ Эрүүл, ажил, орлоготой дундаж давхаргыг буй болгох.
- ❖ Эрчим хүчний үнэ тарифийг бууруулах оновчтой саналыг дэмжин хөгжүүлж үнийн хөөрөгдлийг зогсооно.
- ❖ Ногоон хөгжлийг дэмжин, эрүүл ая тухтай, орчныг бүрдүүлнэ.
- ❖ Бизнесийн орчинг эрүүлжүүлж зөв хөгжилд оруулна.
- ❖ Айх аюулгүй, амар түвшин, сэтгэл хангалуун амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

НИЙГЭМ

ЭДИЙН ЗАСАГ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН

**Хөгжлийн хөтөлбөр намын
2024-2028 оны орон нутгийн
оролцох мөрийн хөтөлбөр**

Алсан хараа

Улс орны тусгаар тогтнол, эв нэгдлийг бататган "Хүнээ дээдэлсэн" хүн төвтэй төрийн тогтолцоог буй болгож, шударга, ардчилсан, аз жаргалтай, эрүүл нийгмийг төлөвшүүлж улс орноо хөгжүүлэх нь орон нутгийн хөгжлийн бодолгын цөм байх болно.

1. Улс төрийн зорилт, хөтөлбөр

Зорилтын агуулга:

Монгол улсын эрхэм дээд баялаг бол Монгол хүн мөн. Монгол хүн төрийн хамгаалалтад байж хөгжлийн бодлогыг зорилго бүр Монгол хүний сайн сайхан байдлыг дээшлүүлж эрүүл байлган урт наслуулахад чиглэх болно.

Ардын уламжлалт ахуй соёл, сэтгэхүй, оюун санааны өвийг дээдлэн хөгжүүлж иргэн бүр ажил, сургууль, орлоготой байж ядуу иргэнгүй, нийгмийн чинээлэг дундаж давхарагатай, эдийн засгийн эрх чөлөө, хувийн хэвшил, өмчийн халдашгүй дархан байх эрхийг хуулиар чанд сахин хамгаалсан иргэний ардчилсан шударга нийгэмийг байгуулах нь улс орон, ард түмнийхээ эрх ашгийг дээдэлсэн Монгол орны оршин тогтнох, хөгжин цэцэглэх, сэрэн мандахыг үндэс болсон орон нутаг нэгжээс эхлэнэ.

- 1.1** Улс төрийн намууд төрд ноёрхох, ард иргэдээ намын харъяалал, нутаг ус, итгэл үнэмшил, сүсэг бишрэл, өмч хөрөнгөөр нь алагчлан зааглаж, хуваан өмчлөх үзэгдлийг эцэс болгож, нийгмийн талцал, хуваагдлын үндэс болсон улс төрийн намын хатуу гишүүнчлэлгүй байх бодлогыг уламжлан хууль эрх зүйн орчиныг буй болгох санаачлагыг дэвшүүлэх.

1.2 Улс төрийн намаар дамжуулан төрийн эрх барих дээд байгууллагад сонгосон төлөөлөлөөрөө дамжуулан хариуцлага сахилга батыг бүх шатанд чангатгаж төрийн албан хаагчид хээл хахууль авилгалын хэрэг үйлдсэн тохиолдолд хүлээх ял шийтгэлийг хүндрүүлж, төрийн албанд ажиллах эрхийг нь хязгаарлах санаачилгыг өрнүүлэх

1.3 Ард иргэдийг талцалд хүргэсэн нийгмийн амьдралын гол зангилаа асуудлууд түүний дотор Үндсэн хуулиар бүх ард түмний мэдэлд байхаар заасан асуудлыг ард түмний санал асуулгаар шийдэх ёсыг хэрэгжүүлж дэвшүүлэх ;

1.4 Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах зорилгоор улс төрийн намууд бүх шатны сонгуульд нэр дэвших эмэгтэйчүүдийн квотыг 40%-иар тогтоох, төрийн албаны удирдах ажилтны 35-40%-ийг эмэгтэй нэр дэвшигчдээс сонгох бодлогыг дэвшүүлэнэ.

1.5 Нүүдлийн соёл иргэншлийн үндэс болсон малчин, мал, бэлчээрийн газар нутгийн дархлааг хангасан хууль эрх зүйн тогтвортой орчинг бий болгох санаачилгыг дэвшүүлэх.

2. Эдийн засгийн хөгжлийн зорилт, хөтөлбөр

Үндэснийхээ эдийн засгийн тусгаар тогтнолыг тууштай сахин бэхжүүлж, өргөн уудам нутаг дэвсгэр, эрчим хүч, түүхий эдийн нөөцөө түшиглэн инновацийн хүч, орчин үеийн тэргүүний техник технологийг ашиглаж өндөр үр ашигтай, тогтвортой, өөрийн хуримтлалаар өсөж хөгжих, өөрийгөө нөхөн тэтгэх, гадаад орчны өөрчлөлтөнд дасан зохицох чавдартай макро түвшний эдийн засгийн нэгдсэн орон зайг бий болгохыг зорино

2.1 Орон нутагийн эдийн засагийн бодлогыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй төлөвлөж, шинжлэн судлаж хэрэгжүүлдэг байх.

Үүний тулд улс орны хөгжлийг төлөвлөх чадавхитай бодлого төлөвлөлтийн тогтолцоог бүрдүүлэх. Үндэсний эдийн засгийн бодлого, хэтийн төлөвийг тодорхойлох, төсөөлөхдөө дараахь зарчмуудыг баримтлах

- Хүний хөгжил
- Эв зохицолтой хөгжил
- Тэнцвэртэй хөгжил
- Ногоон хөгжил
- Хуримтлалтай хөгжил
- Хөрш орнуудтай хорших хөгжил

2.2 Эдийн засгийн эрх зүйн орчинг бүхэл цогцоор дараахь шаардлагуудад нийцүүлэн төгөлдөржүүлэн хэрэгжүүлэх, бүтцийг шинэчлэх,

- Эдийн засгийн уналтыг зогсоох, тогтворжуулах, өсөлтийг хангах цогц бодлого хэрэгжүүлэх.
- Орон нутаг эдийн засгийн өсөлт, аюулгүй байдал, тогтвортой байдлыг хэрэгжүүлэх, Төрийн бодлогын нэгдмэл байдлыг хангаж, эдийн засгийг улс төрийн нам, фракц, нам дамнасан бүлэглэлийн "улс төрийн барьцаа"-наас салгах
- Төр, хувийн хэвшлийн үр ашигтай хамтын ажиллагааны тогтвортой орчинг бүрдүүлэх;
- Гадаадын хөрөнгө оруулагчид тавих шаардлага, хамтарч ажиллах гэрээ хэлэцээрүүдэд үндсэн хууль бусад хуулийг чанд мөрдөж улс орныхоо эрх ашгийг тууштай хамгаалах чадавхи бүрдүүлэх;

2.3 Үндэсний эдийн засгийн бүтцийг нягтаруулж, түлш, шатахуун, эрчим хүчний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангаж, аж үйлдвэрийн салбарт өндөр технологи бүхий бага, дунд оврын үйлдвэрүүдээр эх орны түүхий эдийг боловсруулахыг дэмжсэн бодлого явуулах;

- Сэргээгдэх Эрчим хүчийг түлхүү хөгжүүлж орон нутгаа эрчим хүчний хараат бус болгох.
- Олборлолт - Экспортын чиг хандлагатай уул уурхайн салбарыг Олборлолт - Боловсруулалт - Экспортын чиг хандлагатай болгон өөрчлөхөд орон нутгийн бодлогыг чиглүүлэх.
- Эх орныхоо эрдэс түүхий эдийн баялагыг ариг гамтай, байгаль экологид хор хөнөөл учруулахгүйгээр олборлож, хамгийн үр ашигтай, хөрөнгө оруулалтгаа богино хугацаанд нөхөж, үр өгөөжөө өгөх технологийн шатанд хүртэл боловсруулж, дотоод хэрэгцээгээ бүрэн хангаж, экспортын тогтвортой нөөц, эх үүсвэр бүрдүүлэхийг дэмжих.

2.4 Мал аж ахуй, газар тариалангийн үйлдвэрлэлээр ард иргэдийнхээ хүнсний хэрэгцээг генийн өөрчлөлтгүй, экологийн цэвэр хүнсний бүтээгдэхүүнээр хангаж, экспортлох хэмжээнд хүртэл тэтгэн хөгжүүлж, малчид, тариаланчдыг үнийн хэт алдагдалтай өөрчлөлт, зээлийн өрийн дарамтаас хамгаалах бодлого хэрэгжүүлэх;

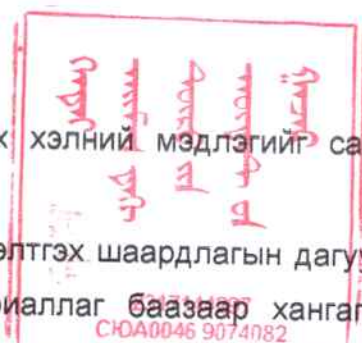
- Мал аж ахуй, газар тариалан, хүсний ногооны бүтээгдэхүүнийг хамгийн өндөр технологиор иж бүрэн боловсруулах, дэлхийн стандартад нийцсэн экспортод гаргах чадамжийг бий болгож харилцан уялдаатай жижиг дунд үйлдвэрийг байгуулсан аж ахуйн нэгжүүдийг бололгоор дэмжих.
- Хүн ардынхаа хүнс тэжээлийн хэрэгцээг генийн өөрчлөлтгүй экологийн цэвэр бүтээгдэхүүнээр найдвартай хангаж, уламжлалт болон эрчимжсэн технологийг оновчтой хослуулан газар тариалан, жимс ногоо боловсруулах кластраар хөгжүүлэх санал санаачилгыг дэмжих.
- “ Хашаандаа сайхан амьдарна ” уриан дор аймаг сумын төв, хот суурин газрын гэр хороололд өрхийн бичил үйлдвэрлэл хөгжүүлэх;

3. Нийгмийн хөгжлийн зорилт хөтөлбөр

3.1 "Хүн" төвтэй нийгмийн хөгжлийн бодлого баримталж, иргэдийнхээ амьдралын аюулгүй байдлын баталгааг бэхжүүлж, хүнээ хөгжүүлж, амьдралын баталгааг сайжруулж ядуурлыг бууруулж нийгмийн дундаж давхаргыг тэлэх,

3.2 Боловсролын салбарын бүх шатны сургалтын хөтөлбөрийг орчин цагийн шинжлэх ухааны боловсрол олгох шаардлагад нийцүүлэн сайжруулж Монгол бичиг, кирилл бичиг эзэмших "Хос бичигтэн", гадаад хэл эзэмших "Хос хэлтэн" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд орон нутгийн бодлогыг чиглүүлж санал санаачилгыг дэмжих.

- Хүүхэд, залуучуудын эх хэлний мэдлэгийг сайжруулах бодлогыг дэмжих.
- Мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэх шаардлагын дагуу орчин үеийн техник тоног төхөөрөмж материаллаг баазар хангагдсан сургуулиудад залуучуудыг сургаж буцаан орон нутагтаа ажиллах баломжийг бүрдүүлэх.

3.3 Эмнэлгийн үйлчилгээг цогцоор хөгжүүлж юуны өмнө, түгээмэл тархаж, иргэдийн эрүүл мэнд амь насанд ноцтой аюул учруулж буй өвчнөөс урьдачлан сэргийлэх, оношлох, эмчлэх боловсон хүчин матеиалаг баазуудыг бэхжүүлэх.

3.4 Монгол соёл иргэншлийн дэвшилтэт ололт, үнэт зүйлсийг уламжлал шинэчлэлийн ухаалаг зөв харьцаанд хадгалан, хамгаалах хөгжүүлэх замаар дэлхийн соёл урлагт үндэснийхээ соёлын эзлэх байр суурийг бэхжүүлэн, Монгол хэл, соёл мөхөж доройтох, өөр үндэсний хэл, соёлд уусан замхарах, өв уламжлал, ёс заншил алдагдах, оюун санааны амьдрал ядууран доройтохоос сэрэмжлэхэд соёл урлагийн бодлогын зорилтыг чиглүүлэнэ.

- Үндэсний язгуур урлаг, уртын дуу, сонгодог урлагийн үндсэн төрлүүд болох. Сонгодог хөгжим, бүжгэн жүжиг, дуурь, уран зураг, баримлын урлагийг төрөөс дэмжиж ивээлдээ авахад уламжлан дэмжүүлэх.
- Урлагийн гоц авъяастай хүүхэд залуучууд ард иргэдийг алдаршуулан дэмжин хөгжүүлэх
- 3.5 Их спорт, нийтийн биеийн тамирыг харилцан уялдаатай хөгжүүлж, тамирчидаа бэлтгэх

4. Байгаль орчин, аялал жуулчлалын чиглэлээр хөгжүүлэх бодлого.

Үндсэн бодлого чиглэл:

- ✓ Байгалийн нөөцийг үр өгөөжтэй ашиглан, эко системийн тогтвортой байдлыг хадгалах замаар хүртээмжтэй өсөлтийг бий болгоно.
- ✓ Баталгаат ундны усаар хангагдсан хүн амын эзлэх хувийг нэмэгдүүлэн ариун цэврийн байгууламжийг орон нутгийн бодлогын салшгүй хэсэг болгоно.
- ✓ Усны нөөц, гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, булаг шандыг хамгаалж нөөцийг намэгдүүлэх.
- ✓ Монгол Улсын төрөөс аялал жуулчлалын талаар баримтлах бодлого үзэл баримтлалд Монгол угсаатны нүүдлийн соёл иргэншлийг шингээсэн 4 улирлын өнгө төрх үзэсгэлэнт түүх соёлын дурсгалт газар, археологийн олдвор, дэлхийд нэн ховордсон биологийн олон төрөл зүйл зэрэг давуу талуудыг зүй зохистой хослуулсан, гадаад дотоодын жуулчдын эрэлт хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх.

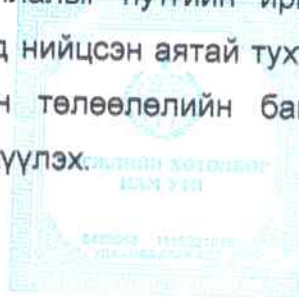
4.1 Байгаль орчноо хамгаалан тэтгэж, хүрээлэн буй орчныг эрүүлжүүлэх бодлогыг шинэ шатанд гаргахад орон нутгийн бодлогыг чаглүүлэх.

- Говь, талын бүс нутагт ундны усыг аж ахуйн зориулалтаар хэрэглэхийг багасгахад хүчтэй түлхэц өгөх эдийн засаг, эрх зүйн орчиныг бүрдүүлэхэд орон нутгийн бодлогыг чиглүүлэх.
- Ховордсон ан амьтаныг өсгөх, ховордсон ургамлын сэргэн ургалтыг дэмжих бодлогыг баримтлах санал санаачилгыг дэмжих.

4.2 Байгаль орчны нөхөн сэргээлт хийгээгүй аж ахуйн нэгжүүдийг хар жагсаалтанд оруулж, уул уурхайн үйл ажиллагаа эхлэх гэрээ хэлцэлийг хийхгүй байх эрхээ эдлэх.

4.3 Байгалийн унаган байдлыг хадгалах замаар тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

4.4 Гадаад дотоодын аялал жуулчлалыг нутгийн иргэдийн шууд оролцоонд тулгуурлан орчин үеийн шаардлагад нийцсэн аятай тухтай нөхцөлийг бүрдүүлэн хөгжүүлэхэд орон нутгийн төрийн төлөөлөлийн байгууллагын хариуцлагыг дээшлүүлэн шинэ шатанд гаргаж хөгжүүлэх.

**ХҮН БҮР ЭРҮҮЛ ЭНХ, ЭРДЭМ БОЛОВСРОЛТОЙ, АЗ ЖАРГАЛТАЙ АМЬДРАХ
БОЛТУГАЙ.**

---oo00oo---